Varsinais-Suomen hyvinvointialueen asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle (HE 38/2025 vp) koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Tarmo Martikainen
Hyvinvointialuejohtaja

Yleistä asiantuntijalausunnosta

- Varsinais-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntöön koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 38/2025 vp).
- Hyvinvointialueen lausunto sisältää kuusi huomiota, jotka ovat esitetty seuraavaksi.

Lisätietoja asiantuntijalausunnosta:

Ville Rajahalme
Talousjohtaja
ville.rajahalme@varha.fi

Minna Näsman
Rahoituspäällikkö
minna.nasman@varha.fi

Huomio 1: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella kohdennettavan rahoituksen osuuden nostaminen (3 §)

- Varsinais-Suomen hyvinvointialue kannattaa yleisellä tasolla hyte-rahoituksen painoarvon kasvattamista sillä se lisää kannustimia ennalta ehkäisevän työn vahvistamiseen. Hyte-palveluissa onnistuminen vähentää pitkällä aikavälillä korjaavien sote-palvelujen käytön tarvetta.
- Tällä hetkellä hyte-rahoitusta määrittävät indikaattorit eivät ole riittävän laaja-alaisesti määritelty eivätkä ohjaa riittävän vaikuttavaan väestön terveyshyötyä lisäävien palvelujen kehittämiseen. Myös nykyisissä indikaattorien pohjatiedoissa on kansallisesti merkittäviä puutteita, jotka vääristävät rahoituksen laskentaa. Edellisen perusteella Varsinais-Suomen hyvinvointialue ei kannata rahoitusosuuden nostamista tässä vaiheessa.

Huomio 2: Hyte-kertoimen laskentatavan täsmentäminen kannustavammaksi (15 § ja asetus)

- Varsinais-Suomen hyvinvointialue kannattaa laskentatavan täsmennyksiä siten, että hyte-kerroin olisi alueille kannustavampi. Hyte-kertoimen indikaattoreihin liittyy kuitenkin laadullisia heikkouksia ja tietopohjassa on puutteita, minkä perusteella muutoksen voimaantuloa on tarkoituksenmukaista lykätä.
- Laskennassa käytettäviä indikaattoreita tulisi kehittää yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa. Indikaattoreiden kehittämisessä tulisi erityisesti kiinnittää huomiota laaja-alaisuuteen ja sisältöön siten, että ne kokonaisuutena ohjaavat hyvinvointialueita vaikuttavaan terveyshyötyä tuottavaan toimintaan.

Huomio 3: Lakisääteinen päivitys terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten painotuksiin (13 §)

- Esitetty painotusten päivitys on siltä osin kannatettava, että sillä pyritään tarveperusteisen rahoituksen määräytymisen tarkkuuden kasvattamiseen tosiasiallisten kustannusten perusteella.
- Esitetyt painotusten muutokset ovat merkittäviä, etenkin muutoksen tarkasteluaikajänne huomioiden, ja herättävät kysymyksen painotusten laskennassa sovelletun tiedon oikeellisuudesta. Hyvinvointialueet ovat valtakunnallisesti tunnistaneet virheitä muun muassa rahoituksen laskennassa sovellettavissa diagnoositiedoissa. Varsinais-Suomen hyvinvointialue näkee välttämättömänä, että ennen painotusten päivittämistä kansallisesti tulee varmistua siitä, että painotusten muutokset perustuvat validoituun tietoon.
- Painotusten laskennassa on ehdotettu huomioitavan valtakunnallisesti säädetyt tehtävämuutosten vaikutukset ennakoitujen säästöolettamien perusteella. Tätä ei voida pitää perusteltuna sillä tehtävämuutosten kustannussäästöolettamat poikkeavat tosiasiallisista vaikutuksista. Muun muassa hoitotakuun heikentämisellä ei tosiasiassa saavuteta valtakunnallisesti lainsäätäjän ennakoimia säästövaikutuksia, sillä palveluiden saatavuuden heikentämisellä nykyisestä ei ole todettu olevan kustannusvaikuttavia perusteita.

Huomio 4: Aluekohtaisten terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvekertoimien laskenta kahden vuoden tietojen perusteella (14 §)

- Hyvinvointialuekohtainen palvelutarvetta koskeva rahoitusosuus perustuu hyvinvointialueittain määriteltyihin tarvekertoimiin. Nykyisessä laskentamallissa tarvekertoimien määrittelyssä käytetyt laskentatiedot ovat rahoitusvuoteen verrattuna useita vuosia vanhoja, mikä johtaa kasvavilla tai nopeasti ikääntyvillä alueilla usean prosentin krooniseen rahoitusvajeeseen. Rahoitusvajetta lieventää rahoituksen jälkikäteistarkistus, mutta oikaisu tapahtuu nykymallissa liiallisella viiveellä.
- Varsinais-Suomen hyvinvointialue esittää, että nykyisen laskentamallin synnyttämän rahoitusvajeen ehkäisemiseksi tarvekertoimien määrittelyssä olisi tarkoituksenmukaisinta soveltaa mahdollisimman tuoreita laskentatietoja.

Huomio 5: Pelastustoimen riskikertoimen tekijöiden ja niiden painokertoimien tarkistaminen (23 §)

- Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää tärkeänä öljy- ja aluskemikaalivahinkoihin liittyvän kohonneen riskin huomioimista rahoituksen laskennassa.
- Ehdotuksessa ei ole esitetty tarkempia perusteita kohonneelle ruutukohtaiselle öljy- ja aluskemikaalivahinkoriskille. Pelastustoimen vastuulle kuuluu erityisesti rannikolla tapahtuva merellinen öljyntorjunta, joten pohjaa määritettäessä tulisi huomioida erityisesti mantereen ja saarien yhteenlaskettu rantaviiva. Rantatorjuntaan varautuminen lisää resurssitarpeita merkittävästi.
- Esityksessä on mainittu, että sattuneet onnettomuudet eivät jatkossa vaikuta rahoitukseen. Kun uusi toimintavalmiusohje tulee voimaan, sen riskiruutumäärityksessä otetaan huomioon sattuneiden onnettomuuksien määrä, jolloin syntyy piilovaikutus myös rahoitukseen.
- Esitykseen sisältyvistä rahoituksen muutoksista ei ole laadittu vaikutusarvioita, minkä vuoksi rahoitusperusteisiin tehtyjen muutosten arviointi ei ole mahdollista.

Huomio 6: Kertaluontoiset säästöt siirtymätasauksista vuosina 2026 ja 2027 (35 § uusi 6 mom.)

- Rahoitusmallia ja sen kannustavuutta tulisi kehittää kokonaisuutena siten, että yhteys toiminnan ja talouden välillä säilyy tiiviinä. Esitettyjen kertaluonteisten säästöjen vaikutus mallin kannustavuuteen tai ennakoitavuuteen ei näyttäydy positiivisena. Tilinpäätöstietojen ja rahoituksen jälkikäteistarkastuksesta tehtyjen arvioiden lisäksi tulisi tarkastella palvelujen järjestämisvastuun toteutumista.
- Nykyiseen rahoituslakiin sisältyvä siirtymätasaus asettaa hyvinvointialueet lähtökohtaisesti eriarvoiseen asemaan suhteessa mahdollisuuteen järjestää riittävät lakisääteiset sosiaali-, terveys- ja turvallisuuspalvelut alueen asukkaille.
- Siirtymätasaus leikkaa Varsinais-Suomen hyvinvointialueen ja viiden muun hyvinvointialueen laskennallista rahoitusta merkittävästi ja jää näiden alueiden osalta pysyväksi rahoitusleikkaukseksi siirtymäkauden päättyessä vuonna 2029.
- Tavoitteena tulee olla tarveperusteinen rahoitusmalli, jonka perusteella kaikki hyvinvointialueet saavat tarveperusteisen rahoituksen täysimääräisenä. Rahoitusmallia tulee päivittää säännöllisesti väestön palvelutarpeiden muuttuessa.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue
Egentliga Finlands välfärdsområde

Kiitos, Tack